

Müsbet Siyaset ve Menfî Siyaset

İshak Torun

Prof. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Özet

Said Nursî, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kritik siyasal merhaleleri yaşamış bir din âlimidir. Sivil kamusal alanda konumlandığı Risale-i Nur cemaatini bir nevi sivil toplum örgütü olarak biçimlendirmiş ve cemaatle aktif siyaset arasına net bir mesafe koymuştur. Bu çalışmada cemaatin siyasetle ilgili mesafesi ise müsbet hareket başlığı altında işlenmiştir. Said Nursî siyaset eşrafını iyiliğe ve adalete davet ederken takipçilerinin cemaat kimliğiyle siyasete angaje olmasını kesinlikle yasaklamıştır. Bu iki konunun karışmaması ve karıştırılmaması için müsbet hareket ile müsbet siyaset kavramları diyalojik bir şekilde incelenmeyi beklemektedir. Çalışmanın amacı budur.

Anahtar Kelimeler

Müsbet siyaset, menfi siyaset, müsbet hareket, reel siyaset, ideal siyaset, cemaat

Giriş

Reel siyaset-ideal siyaset dikotomisi siyaset bilimi literatürünün meşhur tasniflerinden biridir. Öyle ki siyaset ve iktidarla ilgili, olması gerekeni (idealiteyi) inceleyenleri ideal siyaset bilimci kategorisine, olanı (realiteyi) inceleyenleri reel siyaset bilimci kategorisine yerleştirmektedirler. Tartışma

Said Nursî,
Osmanlı'dan
Cumhuriyet'e
kritik siyasal
merhaleleri
yaşamış bir din
âlimi ve kanaat
önderidir. Sivil
kamusal alanda
konumlandığı
Risale-i Nur
cemaatini bir
nevi sivil toplum
örgütü olarak
biçimlendirmiştir.

Eflatun'dan Rousseau ve Habermas'a, Aristo'dan Locke'a ve Schmitt'e kadar uzanır.

Siyasetin gerek hedefler gerekse kullanılan araçlar itibariyle zulüm ve kötülük üretmemesi idealist siyaset bilimcilerin temel beklentisidir. Bunun için devlet, iktidar, siyasi sistem ve siyasetçiyle ilgili ahlaki kurallar ve soyut modeller geliştirmişlerdir. Bunlar arasından kabul gören ilke ve modeller belli dönemlerin yükselen değerleri haline gelmiştir. Ama bunların siyasetin realitesine ne derece tesir ettiği tartışma konusu olmuştur.

Said Nursî, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kritik siyasal merhaleleri yaşamış bir din âlimi ve kanaat önderidir. Sivil kamusal alanda konumlandığı Risale-i Nur cemaatini bir nevi sivil toplum örgütü olarak biçimlendirmiştir. Cemaatle aktif siyaset arasına net bir mesafe koymuştur. Cemaatin siyasetle ilgili mesafesi ise müsbet hareket başlığı altında işlenmiştir.

Müsbet hareket yalın anlamıyla aktif/reel siyasete uzak durmak demektir. Öte yandan kendisini ve cemaatini aktif siyasetten uzak tutarken, siyaseti de kategorik olarak reddetmemiş, siyaset eşrafına müsbet siyaset yapmayı tavsiye etmiştir. Müsbet siyaset esas itibariyle amaçları bakımından doğru, araçları bakımından ahlaki siyaset demektir.

Bize göre aktif siyasete mesafeli bir grubun müsbet siyaset telkini siyaset alanının iflahı ve ıslahı için bir şanstır. Genelde dini otoriteler ya mistik tarikatlar gibi siyasi alanı bütünüyle terk etmişler veya siyasete aktif olarak karışarak reel siyaset pislğine bulaşmışlardır. Müsbet siyaset modeli betimlenen ifrat ve tefritten uzak alternatif bir modeli oluşturur.

Sonuçta Said Nursî siyaset eşrafını iyiliğe ve adalete davet ederken takipçilerinin cemaat kimliğiyle siyasete angaje olmasını kesinlikle yasaklamıştır. Bu iki konumun karışmaması ve karıştırılmaması için müsbet hareket ile müsbet siyaset kavramları diyalojik bir şekilde incelenmeyi beklemektedir. Çalışmanın amacı budur.

Menfi/Reel Siyaset Hakkında

Aktif siyasette rakipler birbirini sürekli menfi-reel siyaset yapmakla/yapacak olmakla suçlar. Ama, iktidar değiştiğinde sadece roller değişir, geri kalan her şey aynıdır.

Reel siyaset, Karl Schmitt aşırılığıyla söylemek gerekirse, stratejik aklı kullanarak güce erişmek, gücü elinde tutmak, dost- düşman ayrımı yapabilmek, dostu taraftarlık düşmana ise husumet etmek demektir. Hatta siyasetin varlığı hasmın ve husumetin varlığına bağlıdır. Kin, düşmanlık, partizanlık, iktidar tutkusu, su-i zan ve kurnazlık siyaset mesleğinin tipik özellikleridir. Aktörlerin dindarlığı veya dinsizliği siyasetin bu niteliğini değiştirmez (Torun, 2015b:15-16).

Schmidyden anlayışta her şeyin merkezinde siyaset, siyasetin merkezinde ise güç (iktidar) vardır. Hakkı, haklıyı ve başarıyı belirleyen güçtür. Hak güçten gelir. Güçlü haklıdır. Bu anlayışın patolojisini Lord Acton betimler: İktidar yozlaştırır, mutlak iktidar mutlaka yozlaştırır (Akt.Heywood,

2012:68). Said Nursî bundan dolayı demiş olmalı (1998a:161; 1998c:53): Bir siyasetçiden tam dindar olmaz, tam dindar adamdan da siyasetçi olmaz. Neticede iktidar tutkusu (gadap), insanın üç temel ifratından biridir (Nursî, 1998i:29).

Cari/reel siyasetle ilgili ehven bir değerlendirmeyi Makyavele sırtını davanan Paretoçu elitistler yapar. G.Mosca ve R.Michels gibi elitistlere göre dini veya seküler her tür değer iktidar hedefine ulaşmada ve onu elinde tutmakta sadece ve sadece bir araçtır (formüldür). K.Popper ve Schumpeter gibi elitistler daha insafli değerlendirme yapmış olmakla beraber neticede aynı kapıdan çıkmışlardır. Siyasetin kötürüm tabiatı için alternatif çıkış yolları gösterememişlerdir.

K.Popper'e göre demokrasi en doğru kararların alındığı, en iyi yöneticilerin seçildiği bir rejim değildir, aksine ehven-i şer rejimidir. Modern siyasette halkı ikna etmek haklı olmaktan daha önemlidir. Baudrillard dediği üzere, imajlarla gerçeklerin yer değiştirdiği günümüz dünyasında pazarlanamayan iyiliğin değeri kalmamıştır. Halka ve hakka hizmetle bağlarını koparan siyaset, yapay imajların inşasına hizmet etmektedir. Kötümser elitistler bundan dolayı hak, hakikat, din, ahlak, ideoloji, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi değerleri iktidara ulaşmanın veya iktidarı muhafaza etmenin sadece ve sadece birer formülü olarak değerlendirmektedirler (Torun, 2015b: 11-13).

Paretoçular siyasetin tilki yönünü temsil ederler. Bunlara göre siyaset stratejik akılla yürütülen bir etkinliktir. Stratejik akıl E.Kant'ın bahsettiği teorik veya teknik akıl değildir, kurnazlığa karşılık gelen akıldır. Risale-i Nur diliyle söylemek gerekirse ifrata düşerek istikametten çıkmış, kalbi, ruhu ve vicdanı dinlemeyen ahlaksız akıl (1998i:29). Stratejik akıl, akıl olmaktan daha çok mizaç-fitrat dejenerasyonudur. Demagoji, bu müfrit aklın ürünüdür. Bu bağlamda siyasetçi iş yapmanın, sorun çözmenin, hizmet etmenin, bir ürün ortaya koymanın, iyi ilişki kurmanın, inanç ve ahlak sahibi olmanın bizzat kendisiyle ilgilenmez, bunların hangi iktidar fırsatları yarattığıyla, hangi aşamada hangi faydayı sağladığıyla ilgilenir.

Sonuçta reel siyaset güç (iktidar) mücadeleleri ve stratejik akıl oyunlarından ibarettir. Anolojik ifadesiyle tilkilerle aslanların kol gezdiği bir alandır. Reel siyaset/reel siyasi hareketler doğası itibarıyla demagojiktir, partizandır, Paretoçu¹ ve zorbadır. Aslan ve tilki figürleri siyasetin hikayesinde kabul görmüş anolojilerdir. Bu bağlamda Schmitt reel siyasetin aslanca tarafını, Paretoçu elitistler ise tilki tarafını temsil ederler.

Reel Siyasetle ideal Siyaset Kutuplaşmasında Orta Yol Arayışı

Siyasi düşünce literatüründe ideal siyaset ve reel siyaset diye iki tasnif bulunur². İdeal kuramcılar siyasetin ahlaki/normatif yönlerine, yani olması gereken siyasete kafa yorurlar. Reel kuramcılar ise gerçekte iktidarın nasıl

1. Paretoçuluk iktisat alanında doğup diğer alanlara sirayet etmiş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre kazanmak Darwinci rekabet temelinde mutlaka birinin kaybetmesine bağlıdır.

2. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Torun, 2015b: 28-30)

*Sonuçta reel
siyaset güç
(iktidar)
mücadelecileri
ve stratejik akıl
oyunlarından
ibarettir.*

elde edildiği, nasıl elde tutulduğu ve nasıl kullanıldığıyla ilgilenirler. Birincilere Platon, Farabi, Rousseau ve Habermas, ikincilere Aristo, Hobbes, Locke, Makivelli, Pareto ve Schmitt örnek verilebilir.

İdeal siyaset-reel siyaset dikotomosi İslâm siyasi tarihinde adalet-i mahza ve adalet-i izafiye olarak kavramsallaştırılmıştır. Adalet-i mahza ve adalet-i izafiye hukuk dilinde adaletin seviye farklarını ifade ederler. Binaenaleyh basitinden kâmiline doğru üç adalet tasnifinden bahsedilebilir: Denkleştirici adalet, dağıtıcı adalet ve hakkaniyet (Anayurt, 2005:46-49).

Denkleştirici adalet mutlak eşitlikçiliktir. Aşiretçilerin, feministlerin ve komünistlerin benimsediği adalet. Dağıtıcı adalet ise nimet ve külfeti müstahak olanlara dağıtmak demektir. Eskilerin tabiriyle ihkak-ı hak etmek. Hakkaniyette ise ihkak-ı hakkı benimsenmekle beraber, fırsat eşitsizliği gibi durumlarda pozitif ayrımcılık yapmayı kapsar. Bu tür adalet E.Kant ve J. Rawls tarafından “hakkaniyet olarak adalet” şeklinde kavramsallaştırılmıştır. Reel siyaset daha çok ilkinde, ideal siyaset ise ikincisi ve üçüncüsüne tekabül eder.

Hız. Ali de siyasi ideallere (adalet-i mahzâya/hakkaniyete) sadık kaldığı, siyasi kararını her durumda adaletle göre dizayn etmek istediği için siyasi alanın dışına itildi. Sıffin olayında reel siyaset (adalet-i izafiye) yanlısı Hız. Muaviye taraftarları Hız. Osman'ın şehit edilmesine karışmış görünen yüzlerce, binlerce insanı yaş kuru demeden tümünün cezalandırılmasını istedi. Buna karşılık Hız. Ali faillerin bulunup yargılanmasını ve cezanın da bunlara verilmesini istedi (Nursî, 1998e:58). Bu tarihi rekabeti maalesef reel siyaset yanlıları kazandı. Hız. Ali (siyasi kişiliği ile) ve onun savunduğu adalet-i mahza tarihin mezarlığına defnedildi.

Reel-ideal siyaset yaklaşımı birbirine zıt iki kutbu oluşturur. Kutbun ilkinde yönelen kişiye siyaset ringine çıkmak nasip olmayabilir, en kötüsü ise bu ifrat yüzünden siyaset ringi bütünüyle kuralısız dövüşen Makyavelistlere kalabilir. İkinci kutba savrulan kişi amaçsızlaşan siyasi rekabet kargaşasında inançlarıyla beraber insanlığını da kaybeder. Böylelikle bütün strateji ve taktikler vahşi amaçların birer aleti haline gelir. Acaba bu ifrat ve tefriti dengeleyecek bir orta yol bulunabilir mi?

İdeal siyaset ile reel gereklilikleri her durumda dengelemeye çalışmak makul olandır: Realiteyi takip etmek, ama mümkün olduğunca realiteyi idealiteye yaklaştırmaya çalışmak. Maide Suresi (5:32)'nde konuyla ilgili bir ölçü zikredilir. Mealen: “adalet-i mahzâyı tatbik etmek mümkünken, adalet-i izafiyeye gidilemez, gidilse zulüm olur...” Said Nursî buna binaen reel siyaset ahlaken ve vicdanen savunulamaz, yapılan siyasi icraattan haz alınamaz, haz alan canavardır, der. (Nursî, 1998e: 57).

Siyasi hayatta idealler ve normlar mutlaka gereklidir. Her normal durumda veya normallik oranında idealleri/adaleti tercih etmek siyasi ahlakın gereğidir. Öte yandan siyasetin realitesini bilmeden, onu veri almadan siyasetçi/idareci olunamaz, ayakta kalınamaz ve ideallere de hizmet edilemez. Reel siyaset oyununu bilmeyen ve/veya beceremeyen bir idealist, siyaseti de kendini de yozlaştırır. Eğer siyaseti centilmence terk etmezse, korkarım çıktığı noktanın tam tersi kutbuna savrulur.

İdealleri savunmanın, onların peşinde koşmanın yeri aslında siyasi alan değil, sivil alandır. Alanların karışması, yani sivil toplum örgütlerinin siyasete, siyasi toplumun sivil toplumun işine karışması çatışma ve yozlaşmanın nedenidir. Sivil toplum örgütlerinin sivil alandan siyasal alana taşınması siyasetçileri doğru yola davet edecek, hakkani değerleri savunup modelleyecek kimselerin kalmaması anlamına gelir.

Reel siyaset-ideal siyaset, akademinin esaslı tartışmalarından biridir. Said Nursî'nin müsbet hareket ilkesinden hareketle siyasetin dışında kalıp, iktidar rekabetine girmeyip, müsbet/ideal siyaseti telkin etmesi, ideal siyaset lehine bir katkı olarak değerlendirilmelidir.

Reel Siyasete Bir Reddiye Olarak Müsbet Hareket³

Müsbet hareket, Nur cemaatinin kimliğini şekillendiren ve özellikle reel siyasi akımlarla cemaati ayırıştıran bir çerçeveye sahiptir. Said Nursî'nin vefatından önce verdiği son derste kavramın dar (doğrudan) anlamı incelenmektedir (Nursî, 1998c: 455-456):

Aziz kardeşlerim; Bizim vazifemiz müsbet hareket etmektir. Menfi hareket değildir. Rıza-yı İlahîye göre sırf hizmet-i imaniyeyi yapmaktır, vazife-i İlahîyeye karışmamaktır. Bizler âsâyişi muhafazayı netice veren müsbet iman hizmeti içinde her bir sıkıntıya karşı sabırla, şükürle mükellefiz. Cihad-ı mânevîyenin en büyük şartı da vazife-i İlahîyeye karışmamaktır ki, "Bizim vazifemiz hizmettir; netice Cenab-ı Hakka âittir. Biz vazifemizi yapmakla mecbur ve mükellefiz." Ben de Celâleddin Harzemşah gibi, "Benim vazifem hizmet-i imaniyedir; muvaffak etmek veya etmemek Cenab-ı Hakkın vazifesidir" deyip ihlâs ile hareket etmeyi Kur'an'dan ders almışım...

Paragrafa göre müsbet hareketten kasıt şudur: Nur cemaati siyasi gruplar, iktidar ve firmalar gibi kâr amacı güdemez. Seküler sivil toplum örgütü üyeliğindeki gibi saygınlık kazanma ve kendini gerçekleştirme beklentisiyle hareket edilemez. Nur cemaat üyesini harekete geçiren tek motivasyon yalnızca Allah rızasıdır. Nur cemaati, müsbet hareket ilkesiyle siyasi ve iktisadi etkinlikleri Allah rızası için yapan diğer dini cemaat ve gruplardan da ayrılır. Bu dini gruplar motivasyonları itibarıyla seküler değildir, ancak sivil değildirler. Kategorik olarak siyasi ve/veya çıkar grubudurlar.

Nur cemaati iktidarı amaç ve araç olarak hedefleyemez, kazanç peşinde koşamaz, cemaat adına şirket kuramaz, arsa ve inşaat spekülasyonu yapmaz. Hatta cemaatin aslı faaliyetleriyle ilgili cemaat üyesi olmayan kimselerden yardım toplayamaz (Nursî, 2011b:19). Şüphesiz iktidar ve çıkar uyarısı sadece ortak kamusal alanda geçerli değildir, cemaatin mahrem kamusal alanında da geçerlidir.

Risale-i Nur cemaati çatısı ve kimliği altında iktidarı ele geçirmek, iktidarın bastırıcı aygıtlarıyla İslâmı kabul ettirmek amaçlanamaz. Kitleler kabul etsin veya etmesin demokratik bir şekilde, rızaları üzere insanlara İslâm'ı tebliğ etmek, Müslümanların imanlarına kuvvet vermek esastır. İktidar ve çıkar, cemaat aktivitesinin ne amacı ne de aracıdır.

Said Nursî'nin müsbet hareket ilkesinden hareketle siyasetin dışında kalıp, iktidar rekabetine girmeyip, müsbet/ideal siyaseti telkin etmesi, ideal siyaset lehine bir katkı olarak değerlendirilmelidir.

3. Bu başlık *Katre* Dergisinde "Makyavel Siyasete Bir Reddiye Olarak Müsbet Hareket" makaleminden derlenmiştir (Torun, 2015c).

*Menfi siyaset,
isyanla özdeşlik
gösteren, fiilen
otoriteye baş
kaldırmayı,
ayaklanmayı,
karşı güç
kullanmayı kabul
eden siyaset
biçimidir.*

Said Nursî, müsbet hareket ilkesi ile bir nevi modern dönem reel siyaset anlayışının karşısında konumlanmıştır. Bu doğrultuda dost ya da düşman, mümin veya kâfir, dini cemaat yada siyasi grup nereden gelirse gelsin bütün meydan okuma, tariz ve itirazlara sadece defansif sözlü savunmayı, dinin bizzat kendisine düşmanlık edilmemek şartıyla sözlü de olsa ofansif olmayı, başka kişi ve gruplarla münakaşaya girmemeyi, hükümetin politikalarına karşı ideal siyaseti savunmayı, cemaat eylemini ötekinin husumeti/nispeti üzerine inşa etmemeyi, diğer dindar kişi ve dini grupları tenkit etmek yerine eksiklerini tekmil etmeyi, hatalarını düzeltmeyi norm olarak koyar. Müsbet hareket ilkesiyle reel siyasete mesafe koyulduğu gibi, reel siyasette kullanılan yöntem ve teknikler de reddedilir.

Müsbet Hareketle Siyasetin Diyalojisi: Müsbet Siyaset

Menfi siyaset, isyanla özdeşlik gösteren, fiilen otoriteye baş kaldırmayı, ayaklanmayı, karşı güç kullanmayı kabul eden siyaset biçimidir. Müsbet siyaset ise yukarıda sayılan özelliklerden görece azadedir. Dini siyasete alet eder tarzda değil de hamiyet adına uğraşılan siyaset biçimidir.

Said Nursî'nin külliyyatında müsbet hareket kavramının geçtiği yerlerde (Nursî, 1998c:455-457 & Nursî, 1998b:192,402 & Nursî, 1998a: 256) asayiş muhafaza etmek, dâhilde maddi cihat olmaz, maddi (silahlı) direnme ve isyan olmaz gibi nitelemeler siyasetin menfisine gönderme yapmaktadır. Ancak müsbet hareket kavramının geçtiği diğer yerlerde (Nursî, 1998d:427 & Nursî, 1998c:90 & Nursî, 1998c:458 & Nursî, 1998a:263 & Nursî, 1998h:648) siyasete yapılan atıflar bugünkü reel anlamında (çok partili sistemde), militer olmayan siyaseti de kapsamaktadır. Kısaca siyasetin menfiligi sadece fiili kalkışma ve isyana yönelmeyle sınırlı değildir, menfilik Paretocu ve demogojik siyaset anlayışını da kapsamaktadır. Öyle ki, diğer dindar kişi ve gruplarla kurulan ilişkilerde partizanca davranmak yine menfi hareket kapsamı içine dâhil edilir (Nursî,1998e:155 & Nursî,1998g: 188 & Nursî, 1998e: 259 & Nursî, 1998f:70,286). Yani, menfilik her türüyle reel siyaset yapmak olduğu gibi onun araçlarının sivil hayatta kullanılmasını da içerir. Müsbet hareket ile müsbet siyaset arasında diyalojik bir ilişki vardır. Yani iki kavram bir birini tamamlayan iki zıt kavram gibidir. Müsbet siyaset Birinci Said'in ve kısmen Üçüncü Said'in siyasetle olan yakın ve olumlu ilgisini tanımlayan bir kavramdır (Torun, 2015c:93-94)

İkinci Said şiddet yanlısı, fiili direnmeyi içeren, yıkıcı, köktenci, top-tancı, çıkarıcı, tarafgir ve demogojik siyaset anlayışını menfi siyaset olarak tanımlar. Din, hak, adalet, hürriyet, vatan, millet ve hamiyet adına yapılan siyaseti ise müsbet olarak tanımlar. Siyasetin müsbetliği siyasetin hem amaçlarını hem de araçlarını kapsar. Birinci Said ile Üçüncü Said'in siyasetle münasebetinin neliği de onun siyasete amaç veya araç olarak yaklaşmasıyla ilişkili olmalıdır.

Said Nursî geldiği noktada, Nurculuk kimliği altında aktif siyasete girilmesini, bulaşılmasını ve hatta ilgilenilmesini bile yasaklar, buna ölçüler getirir. İhdas ettiği hareketin siyasetle mesafesi konusunda çok titizdir. Ancak siya-

setle ilgilenenlere, ilgilenmeyi gerekli görenlere veya iktidar tutkusuna gem vuramayanlara yasaktır da demez. İki şart öne sürer. Birincisi siyasete genel olarak din, özel olarak Nurculuk adına girilmeyecek, ikincisi ise müsbet siyaset ilkesi takip edilecektir. Esas itibariyle müsbet siyaset tavsiyesi Nurculuğun dar dairesinde olanlar için değil, Nurcu (luğun dar dairesinde) olmayanlar içindir. Yani müsbet siyaset tavsiyesinin muhatabı siyaset eşrafıdır.

Said Nursî, müsbet siyaset telkiniyle menfi/reel siyasetin mahzurlarını göstermek ister. Bir nevi ideal/müsbet siyaset yapmaya teşvik eder. Siyasetin fayda amaçlı ve ahlak temelinde yapılmasını nasihat eder. Ama bu telkin, tavsiye ve nasihati şahıs ve cemaat olarak siyasetin dışında kalarak, siyasete bulaşmayarak, iktidar ve çıkar beklemeyerek yapar.

Said Nursî'nin aktif/reel siyasetin dışında kalarak müsbet/ideal siyasete davet etmesi siyasetin iflah ve ıslahı için bir şans olarak değerlendirilmelidir. Belki çıkar ve iktidar amaçlı ve bu amaçlar için her tür aracı meşru gören reel siyaseti doğru amaçlara yöneltmek ve doğru araçlarla yapılmasını temin etmek bu şekilde mümkün olabilir. Ancak mesleği siyaset olmayan, siyasal kamusal alanın dışından ve hatta siyasete ilgisiz birinin ve/veya bir grubun müsbet telkinati aktif/reel siyaset eşrafına tesir edebilir.

Davetçinin yanlışa, haksızlığa, zulüm ve kötülüğe bulaşmamış olması, her halde reel siyasete bulaşmamış olmasına bağlıdır. Siyasi kötülükleri siyasete karışarak defetme iddiası kendi içinde çelişiktir. Tarih bu tarz hareketlerin sükut-u hayal örnekleriyle doludur. Esasen Said Nursî'nin siyasete karşı bu tutumu selefleri olan Gazali, Ebu Hanife vb. gibi din alimlerinin geleneksel çizgisinden farklı değildir. Onlardan farklı olarak siyaset yapmayan bir cemaat hareketinin vücuda gelmesine öncülük etmesi, öncülük ettiği cemaati reel siyasetten uzak tutmaya çalışmasıdır.

Tarihte ideal siyaset söylemi ve ideal taleplerle yola çıkıp siyasete karışanlar genellikle kendileri de zulüm ve kötülöklere bulaşmış ve kirlenmişlerdir. Belki ideal değerleri istismar ettikleri için siyasi düzeyin daha da dibe vurmasına sebep olmuşlardır. Yakın zamanda bunun örneklerini de görmek mümkündür.

Sonuç ve Değerlendirme

Müsbet hareket, doğrudan anlamı itibariyle, Bediüzzaman Said Nursî'nin İkinci döneminde⁴ başlattığı cemaat hareketi için vaz ettiği bir hizmet ilkesidir. Risale-i Nur cemaati veya Nurculuk olarak maruf olan bu hareketin en bariz özelliği müsbet harekettir.

Müsbet hareket, Nurculuğu diğer alternatif grup ve organizasyon biçimlerinden ayırıştıran bir katalizör işlevi görmektedir. Said Nursî Nurculuğu sivil kamusal alanda etkinlik gösteren bir nevi sivil toplum örgütü olarak tasarlamıştır.

Nurculuk, müsbet hareket ilkesiyle özellikle siyasi akım ve gruplardan

*Müsbet hareket,
doğrudan
anlamı itibariyle,
Bediüzzaman
Said Nursî 'nin
İkinci döneminde⁴
başlattığı cemaat
hareketi için vaz
ettiği bir hizmet
ilkesidir. Risale-i
Nur cemaati veya
Nurculuk olarak
maruf olan bu
hareketin en bariz
özelliği müsbet
harekettir.*

4. Hayatının Cumhuriyet dönemine kadar olan dilimini temsil eden ilk 45 - 46 senesi Eski Said, çok partili siyasi sisteme geçilmesine kadarki zaman dilimini temsil eden 25 - 26 senesi Yeni Said ve ölümüne kadar geçen zaman dilimini temsil eden son 10-12 senesi için ise Üçüncü Said olarak adlandırılmaktadır (Nursî, 2011a:11).

Nurculuk, müsbet hareket ilkesiyle özellikle siyasi akım ve gruplardan ayrışıp, adeta siyasetin ve siyasi hareketlerin ötekisi olarak konumlanır.

ayrışıp, adeta siyasetin ve siyasi hareketlerin ötekisi olarak konumlanır. Açık ifadesiyle siyaset ile nurculuk dikotomik olgular gibidir. Müsbet hareket ilkesiyle bir siyasi akım veya partiye angaje olmaklık bir arada bulunamaz. Binaenaleyh Nurcu hareket bir çıkar grubu, bir siyasi akım ve bir siyasi hareketin arka bahçesi veya bunların müzmin muhalifi değildir.

Öte yandan Said Nursî devleti, siyaseti ve siyasi (İslâmcı) bir dini hareketi, müsbet olmak şartıyla, kategorik olarak reddetmiyor, sadece kendisinin onlardan ayrıştırıyor. Nitekim Risale-i Nur Külliyyatı'na ait Tarihçe-i Hayat adlı kitapta (1998b:632-633) Mısır'da kurulan İhvan hareketi ile Anadolu'da kurulan Nurculuğun İslâm kardeşliğini tesis edeceklerinden takdir ve tahsinle bahsedilir. Burada ayrıca Nurculuk ile İhvan hareketi arasındaki farklar zikredilir.

Said Nursî Cumhuriyet öncesinde, kendisinin Eski Said dediği dönemde, siyasetle aktif olarak ilgilenen bir din âlimidir. Bu dönemde siyasetle ilgilendiğini, siyasete karıştığını bizzat kendisi kabul eder. Cumhuriyet'in kurulmasından sonra ise aktif siyaseti ve siyasi konularla iştigal etmeyi radikal bir şekilde bırakır. Bütün enerjisini Risale-i Nur'un telifine ve öncüsü olduğu Nurcu harekete teksif eder. Kahır dozundaki siyasete olan karşıt tavrından çok partili siyasal sisteme geçilmesinden sonra vazgeçer. Üçüncü Said denen bu dönemde siyasilere mektup yazmış, onlarla görüşmüş, bir partiyi desteklemiş, dini konularda olumlu kararların alınması için politikacıları teşvik etmiştir.

Üçüncü Said siyasetle ilgili kahrından vazgeçmiş, ancak siyasete aktif olarak geri dönmemiştir. Onun siyasetle teması sadece Nurculuğun kuruluş gayesi doğrultusunda karar alıcı ve uygulayıcıları etkilemekle sınırlıdır. Onun bu tutumu sivil toplum örgütlerinin baskı mekanizması kullanma işleviyle örtüşmektedir. Sivil toplum örgütleri kendi kuruluş konularıyla ilgili ve aleni olmak şartıyla politikacıları etkilemeleri istenir bir durumdur⁵. Onun siyasetle münasebeti bağlam alındığında Birinci Said politik, İkinci Said apolitik, Üçüncü Said ise sivilidir.

Said Nursî, siyasetle olan aktif ilişkisini kesmiş ve Nurculuğu siyasi hareketlerden kat'i bir şekilde ayrıştırmıştır. Ancak Üçüncü dönemde mektup ve lahika olarak kaleme aldığı yerlerde siyasetle dolaylı olarak ilgilenmiştir. İlginç olan nokta ise birinci döneminde doğrudan siyasetle ilgili eserlerini Risale-i Nur külliyyatından hariç tutmamış olmasıdır.

Müsbet hareket ilkesi Nurculuğu siyasetin bir nevi ötekisi olarak konumlandırırken, kısmen Üçüncü Said dönemi eserlerinin ve özellikle Birinci Said dönemi eserlerinin Külliyyata dâhil olması ve her daim okunması tevil edilmeyi gerektirir. Nurculuğun siyasallaştırılması ile Nurcular arasındaki ortaya çıkan fraksiyon farklılıkları bu konunun teviliyle alakalı gibidir. Sorunu açıklığa kavuşturmanın yolu müsbet hareket kavramını müsbet siyaset kavramı ile beraber analiz etmektir.

Said Nursî, Nur cemaatine aktif siyaseti yasaklarken, paradoksal bir şekilde siyaset eşrafına müsbet siyaset tavsiyesinde bulunur. Siyaseti ve idare-

5. Sivil toplumla siyasi toplumu ayırt etmek amacıyla ayrıntılı bir analiz için bkz. (Torun, 2015c:104)

ciliği hamiyet adına, millete hizmet etmek amacıyla yapın der. Sadece amaç ve hedefleriniz değil, aynı zamanda siyaset yapma biçiminiz, kullandığınız yöntemleriniz de müsbet olsun der. Birinci Said döneminde düşünce ve davranışlarını bu yolda gideceklere örnek gösterir. Ancak bu açıklama gerekçe gösterilip siyasete angaje olmakla birinci Said'in sosyal ve siyasi düşüncelerini kamusallaştırma işi birbirine karıştırılmamalıdır.

Siyaset yapmak için aralanan bu kapı esasıyla Risale-i Nur talebeliği sıfatıyla siyaset ve idareciliğe yüksünenlerin girecekleri kapı olmamak gerektir, aksine Nur talebesi olmayanlar veya kendi adına siyaseti arzulayanlar için bir cevaz/fetva olarak değerlendirilmelidir. Yani müsbet siyaset tavsiyesinin muhatabı siyaset eşrafıdır.

Aktif siyasete girmeye iki şartla fetva verir: Birincisi siyasete genel olarak din, özel olarak Nurculuk adına girilmemelidir. Dini kutsalların siyaset üstü olması gerektiğini Birinci Said döneminde, siyasal İslâmcı parti kurmayın diye Üçüncü Said döneminde söyler. İkincisi ise müsbet siyaset şartıdır.

Said Nursî, müsbet siyaset fetvasıyla ideal siyaset cereyanına güç verir. Siyasetin fayda amaçlı ve ahlak temelli yapılmasını teşvik eder. Bu tavsiyeleri kendisini siyasi kulvarın dışında tutarak, sivil kalarak, çıkar ve iktidar rekabetinden kaçarak yapar. Said Nursî'nin ve Risale-i Nur talebelerinin siyasetle ilgisi davetçi/nasihatçi olmakla sınırlandırılır. Bu, reel siyasetin ve aktif siyasetçinin iflah ve ıslahı için alternatif bir modeldir.

Çıkar ve iktidar mücadelesine bilfiil girmeyen, belki beklentiye bile girmeyen bir davetçi grubun nasihati/daveti siyaset eşrafına tesir edebilir. Siyasi kötülükleri siyasete karışarak ortadan kaldıran örnekler pek azdır. Negatif örnekler ise çok fazladır. Esasen Said Nursî'nin siyasete karşı bu tutumu selefleri olan Gazali, Ebu Hanife vb. gibi din âlimlerinin geleneksel çizgisinden farklı değildir.

Tarihte ideal siyaset söylemi ve ideal taleplerle yola çıkıp siyasete karışanlar genellikle kendileri de zulüm ve kötülöklere bulaşmış ve kirlenmişlerdir. İdeal değerleri istismar ettikleri/etmek zorunda kaldıkları için siyasetin daha bir dibe vurmasına sebep olmuşlardır.

Abstract

Said Nursi is a religious scholar going through all political stages from the Ottoman state to the Republic. He built as a sort of non-governmental organization the Jamaat of Risale-I Nur, which he located in the civil public arena and put a certain distance between the Jamaat and the active politics. In this study we consider the Jamaat's distance from the politics under the title of positive action. While Said Nursi invites the notables of the politics to goodness and justice, he definitely prohibited his followers' engagement in the politics with the jamaat identity. In order to prevent the mixing and misunderstanding of the two locations, the concepts of positive action and

*Said Nursî,
müsbet siyaset
fetvasıyla
ideal siyaset
cereyanına güç
verir. Siyasetin
fayda amaçlı ve
ahlak temelli
yapılmasını teşvik
eder.*

positive politics need to be analyzed dialogically, which is the purpose of this study.

Key Words

Positive Action, Negative Politics, real politics, ideal politics, community

Kaynaklar:

1. Anayurt, Ö. (2005). Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, 6. Baskı, Ankara: Seçkin
2. Heywood, A. (2012). Siyaset teorisine Giriş, 2. Baskı, Küre Yayınları
3. Nursî, Bediüzzaman Said (2011a). Eski Said Dönemi Eserleri, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
4. Nursî, Bediüzzaman Said (2011b). Mektubat, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
5. Nursî, Bediüzzaman Said (1998a). Beyanat ve Tenvirler, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
6. Nursî, Bediüzzaman Said (1998b). Tarihçe-i Hayat, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
7. Nursî, Bediüzzaman Said (1998c). Emirdağ Lahikası, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
8. Nursî, Bediüzzaman Said (1998d). Şualar, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
9. Nursî, Bediüzzaman Said (1998e). Mektubat, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
10. Nursî, Bediüzzaman Said (1998e). Lem'alar, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
11. Nursî, Bediüzzaman Said (1998f). Hizmet Rehberi, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
12. Nursî, Bediüzzaman Said (1998g). Kastamonu Lahikası, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
13. Nursî, Bediüzzaman Said (1998h). Sözler, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
14. Nursî, Bediüzzaman Said (1998i). İşarat'ül İcaz, İstanbul: Yeni Asya Neşriyat
15. Torun, İ. (2015a). Said Nursî'nin Düşünce ve Tutumunda Milliyetçilik, İslâmcılık ve Muhafazakarlık, Muhafazakar Düşünce Dergisi, 1(43)
16. Torun, İ. (2015b). Türkiye'nin Siyasallaşmış Sosyal Sorunları, Ankara: Nobel Yayınevi
17. Torun, İ. (2015c). "Makyavelist Siyasete Bir Reddiye Olarak Müsbet Hareket, Katre Dergisi, 1(1)

